

Algemene beschouwing Lokaal Zaans Begroting 2026-2029

Voorzitter,

Wie deze begroting leest, leest niet de begroting van een gemeente met zeven dorpen en één stad, maar van een grote stad die Zaanstad heet.

Meer dan honderd keer staat het woord *stad* waar *gemeente* zou moeten staan.

Op bladzijde 71 zelfs letterlijk: *Zaanstad is een stad*.

Maar dat is Zaanstad niet. En dat willen we ook niet.

Wij zijn zeven dorpen én één stad: en die horen er allemaal bij.

Het zou goed zijn als de begroting dat ook uitstraalt.

We komen daarom, net als bij de Omgevingsvisie, met een amendement om dat in elk geval tekstueel te herstellen.

Maar het probleem zit dieper dan taal: het zit in de keuzes en prioriteiten van de programma's.

We lichten er twee uit:

Kansengelijkheid

Een programma *Kansengelijkheid* klinkt sympathiek, maar als je dat tot hoofddoel maakt, nivelleer je alles.

Dan wordt goed onderwijs een middel om kansengelijkheid te bereiken, in plaats van andersom.

We zien bovendien dat veel middelen in dit programma vooral terechtkomen in Zaandam-Oost, terwijl de dorpen nauwelijks worden genoemd.

Wat betekent kansengelijkheid dan nog?

Zijn onze dorpen straks vooral degenen die meebetalen aan de achterstanden in Zaandam-Oost, maar er zelf weinig van terugzien?

En waarom krijgen kinderen in Zaandam-Oost verlengde leertijd, maar kinderen in Krommenie of Assendelft niet, terwijl die het soms net zo goed kunnen gebruiken? Echte kansengelijkheid betekent: kansen in de hele gemeente, niet alleen in één wijk.

Verstedelijking

Ook bij het programma *Verstedelijking* schuurt het.

Het woord alleen al: "de toename van het percentage mensen dat in steden woont en de groei van stedelijke gebieden."

Deze coalitie wil 16.000 woningen bouwen binnen de rode contour, terwijl er volgens *woningtekort.nl* ongeveer 5.000 Zaanse woningzoekenden zijn.

Voor wie bouwen we dan die andere 11.000 woningen?

Niet voor de Zaanse zelf, maar vooral voor instroom van buiten.

Niet voor niets adverteren ontwikkelaars op de Amsterdamse markt.

Verstedelijking: Wat ooit begon als een middel om binnenstedelijke kwaliteit te verbeteren, is verworden tot een doel op zichzelf. Er gaan miljoenen naar de Maak-programma's, maar na 2026 is er geen geld meer voor mobiliteitsplannen. Onderhoud blijft schraal, groen wordt nauwelijks toegevoegd, en als we vragen voor behoud van een sportschool is het allemaal moeilijk.

De begroting spreekt over participatie en goede samenwerking met inwoners (bladzijde 71), maar in de praktijk verdwijnen die zodra de bouwdruk toeneemt.

Dat zien we bij bijv. de Durghorst in Krommenie en aan de Westzijde en Peperstraat in Zaandam: inwoners vragen om meer groen, beter parkeren, behoud van erfgoed, minder hoogbouw.

Maar dat past niet in de bouwambitie: dus gaan de plannen gewoon door.

"Zie hoe slagvaardig we zijn", zegt het college dan trots, en ondertussen neemt het draagvlak en vertrouwen bij inwoners verder af.

Zelfs agrarische gebieden moeten aan de stadse ambities geloven: in de begroting heet dat *agrarische transformatie*.

De bouwopgave vraagt om extra waterberging en elektriciteit, en die ruimte wordt gezocht in de polders.

Misschien is het tijd dat het college wat vaker de dorpen in gaat en luistert naar wat inwoners daar écht willen.

Er wordt in de begroting gesproken over "een goede en veiligere openbare ruimte", maar er is geen geld voor beter onderhoud en handhaving en politie blijft zelfs weg op de Dam. Hoe gaat het college deze mooie teksten dan waarmaken?

En er wordt gesproken over "slimme mobiliteit" en keuze vrijheid in mobiliteit, maar na 2026 ontbreekt elk budget voor uitvoering, klachtenafhandeling of monitoring.

Bij de Rondweg Westerkoog zei de wethouder nog dat monitoren standaard is: maar standaard blijkt hier: geen geld, dus geen monitoring. Wist de wethouder dat niet? De begroting lag er toch al?

Wij vragen daarom om een aanpassing van dit programma, zodat woorden weer betekenis krijgen.

Lobby en realisme

Tegelijkertijd blijft het college te hoog inzetten op lobby.

De lobby voor jeugdzorg en het TWO-team bijvoorbeeld: er zouden rechtszaken komen tegen het Rijk, maar resultaat blijft uit.

De ruim vier miljoen die was ingeboekt op jeugdhulp moest alweer worden teruggedraaid. Een enorm gat in de begroting voor de jaren 2028 en verder, met een groot deel voor jeugdhulp. Een kadootje voor de volgende periode.

En erfpacht? Dat staat in de top drie van financiële risico's, maar blijft een tikkende tijdbom zonder duidelijk plan of reservering.

Voor het Zaantheater is geen voorziening opgenomen, voor het Zaanse Museum ontbreekt een onderhoudspost, en het exploitatiemodel voor de Zaanse Schans laat nog wel even op zich wachten, maar zelfs het randvoorwaardelijke fietspad is nog niet opgenomen in de begroting.

Dat zijn allemaal kadootjes voor de volgende bestuursperiode.

Maar een begroting hoort geen verlanglijst te zijn met een briefje met 'succes' erop voor de opvolgers.

Lobby is belangrijk, maar mag geen vervanging zijn van realistisch begroten.

We vragen al langer om realisme: wanneer erkent het college dat sommige ambities gewoon niet haalbaar zijn? Een realistische begroting is niet de vijand van ambitie, het is juist de sterkste vorm van lobby: door te laten zien wat er gebeurt als het Rijk níet bijdraagt en dat zegt veel meer dan een begroting die niet sluitend is.

Tot slot

Tot slot, voorzitter, willen we nog iets kwijt over de kwaliteit van de stukken.

De teksten in de begroting bevatten onafgemaakte zinnen, taalfoutjes en verouderde passages.

Er wordt bijvoorbeeld nog steeds verwezen naar het raadwerkprogramma dat er nooit kwam, en naar het transformatiefonds dat al in 2024 zou komen.

Zelfs termen als *Zaanstad-Noord* en *Zaandam-Noord* lopen door elkaar.

Dat lijkt klein, maar het straalt onvoldoende zorgvuldigheid uit en roept de vraag op of er meer niet klopt.

Onze voorstellen

Voorzitter, wij willen een begroting die klopt, die realistisch is en die recht doet aan álle delen van onze gemeente.

Niet alleen aan Zaandam, maar ook aan Assendelft, Krommenie, Wormerveer, Koog aan de Zaan, Westzaan en Zaandijk.

Want alleen dan is Zaanstad écht van iedereen.

We doen daarom de volgende voorstellen:

1. **Meer inzicht:** een duidelijkere begroting op projectniveau.
Naast onze motie *Begroting in één oogopslag* en het *Deltaplan Financiën*, die eerder zijn aangenomen en zijn verwerkt in de huidige begroting, willen we ook weten wat projecten en producten écht kosten.
2. **Herstel van programmanamen:**
Een amendement om de programmanamen te herstellen, zodat duidelijk is waar het echt om draait. Kansengelijkheid wordt dan bijvoorbeeld: Onderwijs, werk en participatie.
3. **Taal**
Een amendement om de teksten stad om te zetten naar gemeente
4. **Lobby en realisme:**
Moties om realisme naast lobby te zetten. En daar horen uitgaven voor een Zaantheater, Zaans Museum en ZS fietspad ook bij.
5. **Erfpacht in beeld:**
Een motie om de erfpachtrisico's eindelijk inzichtelijk te maken.

6. **Eerlijke verdeling:**

Een motie om inzicht te geven in wat er per dorp wordt uitgegeven, en dit beter te betrekken bij de begroting.

7. **Zuinig met onszelf:**

Stoelen in de raadzaal voor minder dan €50.000 aanpassen kan prima.

Een commissiekamer voor €275.000 is echt niet noodzakelijk.

Dat geld kan beter gaan naar mobiliteitsplannen, evenementen zoals Sinterklaas en onderhoud.

Als we overal moeten bezuinigen, kunnen we niet zó veel geld aan onszelf uitgeven.